

Pojam doktor veterinarske medicine kroz povijest

The terminology used for doctors of veterinary medicine through history

Džaja, P.

Sažetak

U radu je prikazan povijesni pregled uporabe različitih pojmova za današnjeg doktora veterinarske medicine. Budući da neki pojmovi nisu u svom značenju označavali osobu koja liječi životinje, tj. liječnika za životinje, već sasvim nešto suprotno, pojedini su znanstvenici nastojali krive pojmove izbaciti, a prave ubaciti u svakodnevni jezik. Prikazani su pojmovi koji su se rabili u različitim vremenima u području Hrvatske i Slavonije, i to prema arhivskim spisima kako su se potpisivali tadašnji doktori veterinarske medicine, kao i pojmovi koji se nalaze u različitim rječnicima i domaćim i prevedenim udžbenicima.

Ključne riječi: pojam, doktor veterinarske medicine, povijest

66

Abstract

This study presents a historical review of the various terminology used for what is today a doctor of veterinary medicine. Since the meanings of some words used did not indicate a person who treats animals, that is an animal doctor, but something completely different, some scientists have tried to discard incorrect terminology, and introduce the correct usage to everyday language. The terminology is presented which was used at various times in the territory of Croatia and Slavonia, according to archive files, showing how doctors of veterinary medicine signed their names, as well as terminology found in various dictionaries, and national and translated text books.

Key words: terminology, doctor of veterinary medicine, history

Uza sve poteškoće vezane za obavljanje veterinarske djelatnosti, doktori veterinarske medicine u ne tako davnoj prošlosti imali su itekako velikih problema u vezi s nazivom svoje titule. Oni su se trebali po nazivu titule razlikovati od svih drugih koji nisu završili studij veterinarske medicine, a koji su liječili životinje (vračara, gatara, kuršmida, potkivača, konjskih vidara, nalbanta i sl.). Na prostorima sjeverne i istočne Hrvatske, pa i Dalmacije, rabe se različiti pojmovi za doktora veterinarske medicine kao što su: *marescalchus* koji se prvi put kod nas se spominje 24. veljače 1314. g. u Splitu, *marechalchus equorum*

u Dubrovniku od 1364. do 1518., u Puli 1431. godine. Za doktora veterinarske medicine u različita vremena rabili su se i ovi pojmovi: 1676. g. *veterinarius*; 1676. *sivinszka vrach* (na hrvatskom jeziku); 1740. *artis veterinariae*; 1742. *sivinszki vrachitel* ali likar (na hrvatskom jeziku), 1772. *vrachitel*, 1786. *veterinariae artis magistrum*; 1787. *veterinariae artis magistrum*; 1788. *ranarnik ljudskog i marvinskog likarstva*; 1830. *artis veterinarii magister*; 1836. *veterinarius erdödyanorum poschinger*; 1838. *veterinarius*; 1843. *veterinario*; 1846. živinski lekar; 1848. živinski vračitelj (na hrvatskom jeziku); 1850. *Thierartz i živi-*

Dr. sc. Petar DŽAJA, dr. med. vet., redoviti profesor, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

novračitelj; 1851. veterinar; 1853. maršečki vračitelj; 1854. magister veterinarstva za sve životinje; 1856. kurschmied; 1859. Thierarzt; 1861. živinah lečitelj; 1866. županijski veterinar i živinovračitelj; 1871. meštar živinarstva, živinar (na hrvatskom jeziku); 1874. službeno veterinar; 1888. službeno diplomirani veterinar; 1897. kotarski veterinarski liječnik, 1919. veterinar, 1963. diplomirani veterinar, a od 1999. doktor veterinarske medicine.

U RH student koji je završio Veterinarski fakultet dobivao je titulu diplomirani veterinar, što je bilo potpuno pogrešno iz dva razloga. Riječ veterinar ušla je u terminologiju iz želje da se stručnim nazivom razlikuje liječnik životinja od svih drugih stručnjaka i nestručnjaka, ne vodeći računa o tome da ona ima sasvim drugo značenje od onoga što se njome željelo reći. Osim riječi veterinar, za koju smo prema navedenim autorima zaključili da se nije trebala upotrebljavati za pojam današnjega doktora veterinarske medicine, i riječ diplomirani, iako je neupitno točna i ima značenje osobe koja je diplomirala na nekom fakultetu, moram navesti da u državi pa i u svijetu nije bilo pojma nediplomirani veterinar. Osoba koja je odslušala sve kolegije, a nije diplomirala zvala se absolvent, a ne nediplomirani veterinar. Grubo rečeno, u diplomi Veterinarskoga fakulteta moglo je pisati stekao zvanje veterinara (o čijem smo se značenju prije izjasnili). Ulazeći malo dublje u tadašnje zakonodavstvo, vidljivo je da se u prvoj rečenici rabilo pojam diplomirani veterinar, a kasnije, uz napomenu, rabiće se pojam veterinar, koji je jedini mogao obavljati poslove vezane za pregled životinja i lešina odnosno postavljanja dijagnoze.

Mnoge su rasprave provedene o tome je li pojam veterinar pravi pojam za liječnika, odnosno doktora veterinarske medicine, ili nije. Još je davne 1906. g. (Fiala, 1906.). iznesen prijedlog veterinarskog staleža za priznavanje naslova doktora veterinarstva (Fiala, 1906.), o čemu će se javno pisati i 1941. g. (Homan, 1941.), a Predsjedništvo Saveza veterinara i veterinarskih tehničara Jugoslavije 1983. pokrenulo je postupak dobivanja titule doktora veterinarske medicine. Na ovom problemu posebno radi prof. dr. V. Simić s Veterinarskoga fakulteta iz Beograda, kojega će kasnije podržati i kolege iz Bosne i Hercegovine. Kod nas u Hrvatskoj na ovom je problemu posebno radio prof. dr. sc. Zvonimir Modrić (Modrić, 1986.).

Prijašnje su civilizacije imale osposobljene osobe za liječenje životinja, pa čak i subspecijalizacije (Kina), primjerice u staroj su Grčkoj osposobljavani posebni liječnici za konje, tzv. hipijatri (*hyppos* – konj, *iatros* – liječnik) koji su liječili civilne i vojne konje. Zato se i cijela veterinarska znanost odnosila uglavnom na

hipijatriku (znanost o liječenju konja). U staroj grčkoj liječnik za ptice nazivao se *ptiniatros*, a liječnik za ostale životinje *ktiniatros* (Simić, 1977. i 1984.).

U doba Rimljana medicina primijenjena na domaće ekvide nazivala se *mulomedicina*, a liječnik *mulomedicus*, a u to su se doba rabili i drugi pojmovi kao što su: *medicus equorum*, *mulosapiens*, *ktenarius* i *iumentarius*, dok se liječnik sitne stoke nazivao *medicus pecuaris*. U Rimljana se za životinje rabio pojam *animales seu bestiae*, pojam za ekvide – *Equides*, za velike preživače *Rumintia* – *Bovidae* i domaće radne životinje *animales domesticae*, *animale rusticae*. Termini *pecudis*, *pecoris* bili su nazivi za sitnu stoku. Prvotno su rimske vojne veterinare nazivali *medicus iumentarius*, *medicus pecuarius* i *mulomedicus* (*medicus* – liječnik, *iumentum* i *pecus* – stoka, mula, mazga).

Marcus Terentius Varro (116. – 27.) u djelu „*De rustica*“ spominje termin *veterinae bestiae*. Lucretius Carus (16. – 55.) spominje *veterina semine*, a Gaius Plinius Secundus (24. – 79.) riječ *veterini* kao plural upotrebljava kao opći naziv za domaće ekvide tj. jednokopitare /*equus caballus*, *equus asinus*, *equus muli* i *Equus hinnsus*/ (Simić, 1975., 1982.). Tek sredinom 1. st. rimski pisac Lucio Giuno Moderato Columnella (42. – 68.) (Simić 1988.) u svojoj enciklopediji od 12 knjiga prvi put spominje pojam *veterinarius* (*medicus veterinarius*, a veterinarstvo *medica veterinaria*) i *veterinarium* (bolnica za životinje). Njegovi pojmovi *veterini*, *veterinarium* označavali su tegleće domaće životinje. Gaius Plinius Secundus (24. – 79.) termin *veterina* upotrebljava za vučne, tegleće i tovarne životinje, a slično se navodi i u njemačkom rječnicima „*Pschyremel*“ i „*Dictionnaire Latin Francaise*“ (Simić, 1988.).

Uz svoje narodne nazive, smatra se da je riječ *veterinarius* galskog ili keltskog podrijetla (*ve* – stoka, *terinus* – nemoćan, bolestan, *ars*, *artis* – vještina) koju su od Rimljana preuzeli gotovo svi narodi. No, ne treba zaboraviti da latinska riječ *veterinarius* potječe od riječi *veterina* (samo u pluralu) koja ponajprije znači tovarne životinje koje su sposobne za rad i stare najmanje jednu godinu. U širem smislu riječ *veterina* (*animalia*) označava domaće životinje, posebno životinje koje su nosile i vukle tovar (teret), kao što su konji, mule i magarci. Riječ *vetus*, *veteris* (plural), čiji komparativ glasi *vetustior*, a superlativ *veterrimus*, ima mnogostruka značenja, poput: star, iznemogao, malaksao, obolio, oronuo, a u drugom je smislu imao značenje iskusan, sposoban, stečenih radnih navika. Od riječi *vetus*, *veteris* nastali su termini *veterinus*, *veterini*, *veterina* – *veterinae*. Pridjevi *veterinus*, *veterina*, *veterinu* izvedeni su od *vetus*,

veteris. U složenicama *vet-terinus, na, num* komponenta *ve-* jest prefiks, tj. skraćena od pridjeva *vetus, veteris, terinur* i potječe od grčke riječi *terion* u značenju životinja, zvijer, a kraj riječi završava pridjevnim nastavcima *-nus, -na, -num* Zavrnik (1985.). Analizom adjektiva za sva tri roda utvrđeno je da se on isključivo odnosi na sposobne i iskusne domaće životinje sisavce.

Izraz veterina često se rabi kao zamjena za riječ veterinarstvo, a koji nikako ne može biti zamjena za izraz medicina. On je potpuno neispravan jer je ustvari to ženski oblik pridjeva *veterinus, veterina, veterinum* u značenju životinjsko, životinjska, životinjsko. Riječ veterinarstvo ne odgovara pojmu veterinarske medicinske znanosti već pojmu stočarstva, odnosno bolje reći zanatskom nazivu zbog čega ga uvijek treba zamijeniti riječju veterinarska medicina (Simić, 1976.). Pod pojmom medicina Grci su podrazumijevali tehniku liječenja, a danas pod pojmom medicina u širem smislu podrazumijevamo liječenje i čuvanje zdravlja živih bića općenito.

Predlagano je da se pridjev veterinarski zamijeni riječju veterinski jer je prvi izraz etimološki nepravilan, a drugi je pravilan, no to je ignorirano jer je bilo neobično i neprihvatljivo (Sekelj, 1976.).

Zbog svega navedenog smatralo se da riječ veterinarstvo treba ukloniti i zamjenjivati pojmovima veterinarska medicina, veterinarska medicinska znanost. Pojam *veterinarius* označava liječnika životinja, što je sasvim pogrešno, a ustvari ova riječ označava čovjeka koji se bavi stokom (pastir i sl.). To je složenica od pojmova *veterinus i arius*, koji je u složenici sufiks koji označava osobu koja se bavi životinjama, ljubitelj i odgajatelj životinja, pastir, ali ni u kom slučaju liječnik životinja za što postoji pojam *medicus*. Od sufiksa *arius* nastao je ortografski izmijenjen sufiks *-är, -aire, -ary, -ar* u riječima *Veterinär* (njemački), *vétérinaire* (francuski), *Veterinary* (engleski) i *veterinar* (hrvatski), što je pogrešno i treba pisati: *médecine vétérinaire, Veterinärarzt-Tierarzt, Veterinary surgeon* i veterinarski liječnik (Simić, 1976.). Spomenuti Columnella rabi ovu riječ za pojmove ovčara, stočara, odgajatelja životinja, ali i za čovjeka koji liječi životinje.

Leclainche navodi da pojam veterini označava isključivo ekvide te u širem smislu obuhvaća i druge farmske životinje. On navodi da se čovjek koji se bavi životinjama naziva *veterinarius*, a to je konjušar, kočijaš, pastiri i dr. Navodi također da Rimljani rabe i pojam *medicus veterinarius* za osobu koja liječi životinje (Simić, 1976.). Frener navodi podatak iz 14. st. s područja Münchena gdje u jednom općinskom zapisu piše da *veterinarius* označava čovjeka koji goni

tovarnu stoku (Simić, 1975.). Flaccus (cit. Frener) navodi da riječ *veterinus* potječe od riječi *vehi*, odnosno od glagola *vehi-vexi, vectum* u značenju tegliti, vući. Od imenovanog glagola *vehere* (*vehi*) nastala je riječ *vehiculum*-i što znači vozilo – kola, a *vectus* ili *vector* znači putnik u kolima ili konjanik. Frener misli da od ovih riječi ne potječu termini *veterinus i veterinarius* jer u njima riječima nema riječi *ter*. Prema Opilusu (cit. Frener) riječ *veterinus* potječe od riječi *venter-tris*, što znači trbuh. On smatra da se ovom riječju htjelo kazati da se tovarna stoka trebala vezati preko trbuha remenom.

Claude Bougelat od latinskog pojma *veterinarius* izvodi nov francuski termin *vétérinaire* i po pojmu ga potpuno poistovjećuje s latinskim terminom. Pojam *vétérinaire* upotrebljava se pogrešno kao imenica i znači liječnik životinja. Upotrebljava se u pridjevnom obliku u sva tri roda, katkad ispravno (životinjska hrana), a katkad potpuno neispravno, kao npr. Veterinarski fakultet i Veterinarski zavod, Veterinarski kongres, Veterinarski arhiv, Veterinarski vjesnik, što ustvari znači Životinjski fakultet, Životinjski zavod, kongres životinja, životinjski arhiv i životinjski vjesnik i zato treba pisati Fakultet veterinarske medicine, Zavod za veterinarsku medicinu, Kongres djelatnika veterinarske medicine, Arhiv veterinarske medicine, Vjesnik veterinarske medicine (Simić, 1982.). Gec u enciklopediju 1937. g. unosi riječ *veterina* za koju navodi da ona označava znanost sličnu medicini, iako je to isključiv naziv za radno sposobne životinje za tovar i vuču. Zbog navedenoga veterina nije nikakav sinonim ni humanoj ni zoomedicini (Simić, 1988.). Bonacossa piše da *veterinarius, a* znači iznajmljivač konja, što potvrđuje i Lonnicerus kada pod ovim pojmom podrazumijeva iznajmljivača konja i pastira (Simić, 1982.).

U 18. stoljeću pojavljuje se pojam *Artis veterinariae* u Bellosztenczovu riječniku iz 1740. g. koju *veterinarius, a, um* prevodi na „ilirski“ – K vrachenyu sivinszkomu szlissajuchi“ – ono što se odnosi na liječenje životinja. Prema njegovu prijevodu naziv *veterinariae medicinae* bio je pleonazam. U ovim riječnicima iz 1676. i 1740. nalazimo riječ *veterinarius, ii, m* prevedenu kao *sivinszki vrach, veterinarius, a, m, p* – prevodi kao *star, medicina, ae, f* kao *vrachtvo*, ali i *znanost vrachtva* (Lukačević, 1989.). U knjizi koja tumači riječi (*Glosarium*) Du Cange nema riječi *veterinarius*, nego samo naziv *veterinaria* koju on tumači latinskim riječima *ars curandi veterina* i grčkom riječju *kteniatriki*. Riječi *curandi veterina* prevodi na hrvatski kao staro umijeće, umjetnost, znanost, obrt, a riječ *kteniatrik* prevodi u hrvatsko značenje ono što se odnosi na blago. Prema Mayersovu rječniku latinski pojam *veterinarius* prevodi se na njemački

pojam *die Zugtiere betreffend*, što bi na hrvatskom jeziku značilo odnoseći se na stoku za vuču. Njemačka riječ *Vieharzney* prevedena je na latinski jezik kao *Artis Veterinariae* (Lukačević, 1987.) umjesto, kako bi bilo ispravno, *Medicinae Veterinariae*. *Vieharzney* je ispravno preveo Marko Lukić kada umjesto te riječi rabi riječi *Medicina veterinaria* (Lukačević, 1989.). Faber ili kovač je pomoćnik ranarnika. Prema Vukovu rječniku iz 1813. g. pojam živina značila je stoka, a živinarstvo je značilo znanost o liječenju životinja i peradarstvo. Prema rječniku hrvatskog jezika iz 1976. g. pojam živinar označavao je pastira ili liječnika stoke. U Klajićevu rječniku stranih riječi iz 1978. g. pojam veterina ima značenje tegleća stoka, skup znanja koji obuhvaćaju anatomiju, fiziologiju te bolesti i liječenje životinja, metode sprečavanja životinjskih bolesti. U njemačko-hrvatskom rječniku iz 1968. i 1978. g. nalazimo *Tierarzt-veterinar*, liječnik životinja, *Veterinär* (arzt) – veterinar, marveni liječnik. Putanec u svom francusko-hrvatskom rječniku 1974. g. riječ *veterinaire* prevodi kao veterinar, živinar. U talijansko-hrvatskom rječniku iz 1980. (Dejanović) riječi *veterinaria* – prevodi se kao veterina, veterinarstvo, marveno ljekarstvo, a riječ *veterinario* prevodi se kao veterinar, marveni liječnik. Zbog svega navedenoga smatra se da izraz veterinar nije etimološki pravilan jer ne označava liječnika i iz njega se ne vidi da označava liječnika životinja, odnosno struku kojom se bavi, te je i zbog toga on je nezamjenjiv, i treba ga uvijek upotrebljavati kao pridjev, a nikako ne kao imenicu (Zavrnik, 1985.).

U Francuskoj se za liječnika životinja rabi pojam *vétérinaire* kao imenica umjesto *médecin des animaux* odnosno *médecin vétérinaire*. U Engleskoj se rabi pojam *Veterinary Faculty*, *Veterinary School*, *veterinarian*, umjesto *Faculty of veterinary medicine*, *School of veterinary medicine* i sl. U mnogim se zemljama rabe ispravni pojmovi, npr. u Rumunjskoj se liječnik za životinje naziva *medic veterinar*, u Bugarskoj *veterinarian lekar*, u Čehoslovačkoj *zverolekar*, u Sloveniji živinozdravnik, u Mađarskoj *allatorvos*, u Švicarskoj, Austriji i Njemačkoj *Tierarzt-Veterinärarzt*.

U nekim prijevodima i napisanim knjigama rabi li su se različiti izrazi za današnjeg doktora veterinarske medicine. Marko Lukić 1784. g. u prijevodu Wolstenove knjige (Beč) nailazi na izraze *marvinsko likarstvo* i *marvinske bolesti*. Grofica Josipa Oršić 1772. g. napisala je i tiskala knjigu „*Betegujuče sivine vrachitelj*“, a 1779. g. zagrebački kanonik grof. Franjo Oršić preuređuje naprijed navedenu knjigu i tiska 1799. g. pod naslovom „*Vrachitelj betegujuče sivine, vrachtva rogatu marhu, kermke y mladinu*“. Aleksa Vacnaš, zagrebački fizik, 1839. g. izdaje knjigu

„Općinski živinovračitelj“ (Zavrnik, 1985.).

Od 1848. do 1889. g. Slavonija je u sastavu Banske Hrvatske, odnosno poslije Kraljevske Hrvatske-slavonsko-dalmatinske vlade administracija se služila različitim nazivima današnjeg doktora veterinarske medicine. Živinar, živinski lekar, živinovračitelj, živinoliečnik, maršečki vračitelj, meštar živinarstva spominju se u različitim zakonskim ili drugim dokumentima kao što su: Naputak od 31. 10. 1819. o zvanju i dužnostieh zemaljskih živinarah, Postupci o postupanju političke vlasti, ljekari, vidari i živinari kad ovlada životinjska pošast, Naputak o marvinskih pošasti br. 12820/72, kao što se vidi, služe se samo stručnim nazivom živinar ili sličnim nazivom. U arhivskoj građi naziv veterinar susrećemo poslije 1874. godine. Prvi put pojam veterinara službeno se rabi od 15. 11. 1874. g. u Zakonu o uređenju zdravstva u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji, kada se spominje zemaljski veterinar, dok se nadalje navode zvanja živinar, podžupanijski živinar. Stručni naziv živinar od 1874. do 1882. g. mijenjat će se stručnim nazivom veterinar, a gotovo u potpunosti biti će zamijenjen od 1883. do 1889. g., kada je veterinar drugačije nazvan samo u jednom slučaju. Slobodno možemo reći da će službeni naziv veterinar biti od 1888. g. kada se donosi Zakon ob veterinarstvu, otkad su svi koji su se bavili veterinarstvom morali svoje diplome dati na uvid jer su oni koji su stekli diplome u Beču, Lavovu, Budimpešti mogli obavljati veterinarsku praksu kao diplomirani veterinari, a oni drugi koji su stekli diplome na drugim mjestima radili su veterinarsku praksu za koju su stekli pravo (konjski vidari liječili samo konje) (Lukačević, 1982.).

Sigurno se zna da je od 1856. na našim prostorima postojao županijski veterinar. Županijski veterinari spominju se u zagrebačkim kalendarima

Dobro nam je poznato da je veterinarska služba u Banskoj Hrvatskoj do 1888. g. bila u sastavu zdravstva unutar koje je postojala služba „zemaljskog živinara“ koja je djelovala prema naputku od 31. 10. 1819 (Anon 1819.) pa sve do 1870. godine. Od 1854. do 1860. g. upravljao je veterinarstvom „zemaljski živinovračitelj“ Maksim Talmeiner (ranarnik i živinar). To će mjesto 1860. g. biti ukinuto i neće biti popunjeno sve do 1864. g., kada zemaljski živinar postaje Tomislav Markuš (ranarnik i diplomirani veterinar) koji će na ovoj dužnosti ostati do 1870. godine. Od 1870. g. bilo je predviđeno da zemaljski živinar može biti samo ona osoba koja je uz medicinu završila i veterinu, a kako takve osobe nije bilo, ovo je mjesto ostalo upražnjeno sve do 1879. g. kada je zemaljski veterinar postao Radoslav Krištof (liječnik i diplomirani veterinar) koji na toj dužnosti ostaje sve do

1903. godine (Lukačević, 1982.). Od 1940. za vrijeme Banovinske Hrvatske prof. dr. sc. Šime Debelić šef je Odsjeka za veterinarstvo Banske vlasti (Kadić, 1971.).

Među prvim veterinarima spominju se Josip Wirth (veterinar zagrebačke županije i slunjske krajiške pukovnije, koji 1829. g. izdaje u Karlovcu letak s uputama o sprečavanju bedrenice „*Preprechujuche vrachtvo szuprot kusnom betegu marhe rogate zvanomu*“) i Martin Lang (veterinar zagrebačke županije, bio je živinski likar i nadzornik varmedijske ergle, 1843. g. piše članak u Listu Mesečnom „*Okoristi lečenja domaće živine po načinu homöopatičkom*“). Sredinom 19. st. službovao je liječnik – veterinar Franjo Veselić u Đakovu i Virovitici (napisao knjigu „Domaći likar“). Martin Lang službovao je u Zagrebačkoj županiji od 1811. do 1846. g., Josip Wirth od 1811. do 1846. g., Tomo Laurinšek od 1843. do 1847. g., Ranftl Franjo od 1836. do 1843. g., Ranftl Ivan od 1839. do 1846. g., Güntter Florian od 1843. do 1844. g. i Riedl Paulus od 1843. do 1844. g.). U Varaždinskoj županiji službovao je Florian Güntler od 1843 do 1847. g. i Maksim Schmidt od 1846. do 1847. g. U križevačkoj županiji službovao je Franjo Ranftl od 1836. do 1843. g. i Joan Ranftl od 1839. do 1847. g. U srijemskoj županiji djelovao je Pavao Reidl od 1843. do 1844. g. i Vatroslav Andrasy 1847. godine. Iz dosad poznatih izvora proizlazi da je Koprivnica bila prvi hrvatski grad koji je imao posebnog veterinara koji se zvao Josip Pagačar. U ličkoj pukovniji djelovao je u svojstvu liječnika i veterinara Tobia Christ, u otočkoj Josip Penger, u ogulinskoj Karlo Hakenschmidt, u varaždinsko-đurđevačkoj Franjo Peška, u brodskoj Andrija Hastinek, u gradiškoj Filip Ivakić, u petrovaradinskoj Adrian Venger, u prvoj banskoj Josip Kiesling iu drugoj banskoj Maksimilian Jaraušek (Brozović, 1959.).

Literatura

- ANON. (1819.): Naputak od 31. 10. 1819. o zvanju i dužnostih zemaljskih živinarah. Kr. dalm. hrv. Slav. Namjesničko vijeće, kutija 134.
- BROZOVIĆ, L. (1959.): Prilog povijesti veterinarstva u Hrvata. Narodna tiskara Varaždin.
- DŽAJA, P., K. SEVERIN., Ž. GRABAREVIĆ., D. AGIČIĆ., I. VRANJEŠ., E. ŠATROVIĆ (2014.). Statut grada Dubrovnika iz 1272. o životinjama i proizvodima životinjskim proizvodima i veterinarska služba u starom Dubrovniku. Hrvatski vet. vjesnik 22, 42-46.
- FILA, F. (1906.): Doctor medicina veterinariae. Vet. vjesnik 1,68-70.
- HOMAN, D. (1941.): Pitanje doktorata veterinarske medicine. Veterinar 3, 119-136.
- KADIĆ, M. (1971.). Šime Debelić-biografija, rukopis.
- LUKAČEVIĆ, J. (1989.): Stručno nazivlje iz područja veterinarsko-medicinske djelatnosti tijekom 18. i 19. stoljeća u Hrvatskoj. Vet. glasnik 43, 1103-1108.
- LUKAČEVIĆ, J. (1982.): O veterinarima i njihovoj djelatnosti u Slavoniji u drugoj polovici 19. stoljeća. Vet. arhiv 52, 21-29.
- LUKAČEVIĆ, J. (1987.): Stočne zarazne bolesti u Hrvatskoj u 18. stoljeću. V. O nazivlju koje je u vezi s veterinarskom djelatnosti u suzbijanju zaraza. Vet. arhiv 57, 99-108.
- LUKAČEVIĆ, J. (1993.): O nazivlju veterinarsko-medicinskih djelatnika u Hrvatskoj od 14. stoljeća do danas. Vet. st. 24, 291-295.
- MODRIĆ, Z. (1986.): Prije 80 godina naši veterinari su tražili „Doctor medicinae veterinariae“. Vet glasnik 40, 569-570.
- ORBAN, R. (1984.): Prvi mareskalkus u Hrvatskoj. Znanstveni skup Sekcije za povijest veterinarstva 23.2.1984. u Zagrebu. (neobjavljeni rukopis).
- SAVIN, P. (1973.): Prinos proučavanju veterinarske službe u Dubrovačkoj Republici. Praxis vet. 21, 97-101.
- SEKELJ, J. (1976.): Osvrt na članak dr. V. Simića. Nepravilna i pravilna terminologija stručnog zvanja lekara i naziva ustanove veterinarske medicine. Vet. glasnik 20, 881-882.
- SIMIĆ, V. (1976.): Nepravilna i pravilna terminologija stručnog zvanja lekara i naziva ustanova veterinarske medicine. Vet. glasnik 30, 365-377.
- SIMIĆ, V. (1988.): Kada je, zašto i gdje nastala prva škola u svetu za lekare životinja. Vet. glasnik 42, 523-531.
- SIMIĆ, V. (1975.): Nepravilna i pravilna terminologija lekara i ustanova veterinarske medicine. Svjetski kongres veterinaru Solun.
- SIMIĆ, V. (1982): Nepravilni i pravilni termini iz domena veterinarske medicine. Vet. glasnik 36, 281-288.
- SIMIĆ, V. (1984.): Ponovno o nepravilnim i pravilnim terminima iz domena veterinarske medicine i uslovima o sticanju stručnog naziva doktor veterinarske medicine. Vet. glasnik, 38, 843.-852.
- ŠUNDICA, Z. (1970.): Prilog proučavanja veterinarske službe u starom Dubrovniku. Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije. Beograd.
- ZAVRNIK, V. (1985.): Nepravilni i pravilni termini iz domena veterinarske medicine. Vet. glasnik 39, 665-674.